

وزارت آموزش عالی و عالی‌ترتیب
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

انجمن ایرانی روابط بین‌الملل

همایش

روش‌ها و رویکردهای نوین در

آموزش و پژوهش رشته روابط بین‌الملل

۲۵ و ۲۶ اردیبهشت ۱۳۸۷

چکیده مقالات

ارائه شده به همایش
روش‌ها و رهیافت‌های نوین
در آموزش و پژوهش رشته روابط بین‌الملل

۲۵ و ۲۶ اردیبهشت ۱۳۸۷

محسن خلیلی

کاربست مدل تصمیم گیری جیمز روزنا در پژوهشهای تاریخی (مطالعه موردی: ایران دوران قاجاریه)

رشد دانش تاریخی نیازمند یک معرفت میان رشته ای است؛ زیرا تاریخ، دو پیکره دارد: از یک سو، وقایع به جا مانده از گذشته؛ و از دیگر سو، ارزیابی، تجزیه و تحلیل، شرح و تفسیر رخداد‌های روی داده در بسترهای زمانمند و مکانمند. کار مورخ بازخوانی، بازتفسیر و بازنهمون گذشته است که به حذف، جرح، بزرگ نمایی و کوچک نمایی می انجامد. بنابراین، تاریخ تبدیل به متنی می شود که مورخ هنگام کار درباره واقعه ها خلق و جعل می کند. حال بدون دستگاههای نظری و ابزارهای تئوریک نمی توان رویدادهای کوچک و از هم جدا شونده خرد را در قالب ساختارهای کلان و پیچیده دور هم گرد آورد و با هم مجتمع ساخت. نگارش متن تاریخی در قالب ساماندهی دوباره مفاهیم، خوانشهای گونه گون از رویدادها و در میان حب و

بغض منتفع و یا متضرر شوندگان، برسازای می شود و دوام می یابد. در حقیقت، تاریخ سازه ای است عقیدتی؛ به این معنا که به طور مستمر در معرض بازسازی، بازتدوین و ساماندهی مجدد از سوی تمام کسانی است که کم و بیش به طور متفاوت از مناسبات قدرت تأثیر پذیرفته اند. درست آن است که مورخ به جای ارزش داوریهها، از نظریه های علمی بهره بگیرد. نگارنده با کاربرست مدل تصمیم گیری جیمز روزنا که از تلفیق دو سطح تحلیل خرد و کلان پدیدار شده، تلاش کرده است تا ماهیت و شیوه تصمیم گیری در روابط خارجی ایران روزگار قاجار را بشناسد. بنابراین با جرح، تعدیل، کاهش و افزایش مؤلفه های پنج گانه تصمیم گیری، به کاربرست یک مدل همپیوند با دانش روابط بین الملل در پژوهش های تاریخی دست یازیده است. هر یک از مؤلفه های شخصیت تصمیم گیرنده، نقش و اختیارات تصمیم گیرنده، ساختار درونی دولت و دستگاههای حکومت گر، درون مایه های رفتاری و ارزشهای مربوط به جامعه و نظام بین المللی، خود به پنج عامل تقسیم شده اند. در واقع، با کاربرست بیست و پنج مؤلفه کوشش شده است به شیوه ای تئوریک، کردارهای روابط خارجی ایران عصر قاجار مورد شناسایی قرار گیرد. بدون کاربرست یک مدل پرکار موجود در دانش روابط بین الملل، فهم آنچه بر مناسبات فرامرزی ایران دوران قاجار حاکم بوده است، غیرممکن می نماید.